

Staatssteun en beeldverhalen

Factsheet

In regionale beeldverhalen werken publieke en private partijen samen om een kwalitatieve impuls te geven aan zowel de natuurlijke omgeving als de toeristisch-recreatieve economie van een regio. Overheden geven vaak financiële ondersteuning aan het beeldverhalenproces en willen daarbij juridisch rechtmatig handelen.

De recreatie en toerisme sector kent geen aparte regels rondom staatssteun, maar er zijn vaak MKB ondernemers betrokken die voor allerlei activiteiten rechtmatige staatssteun mogen ontvangen. Dan moeten wel de juiste regels en procedures gehanteerd worden. Daarom is het goed om op de hoogte te zijn van regels omtrent staatssteun.

Wat is staatssteun?

Van staatssteun is sprake wanneer een maatregel van de overheid aan één of meerdere ondernemingen een voordeel geeft. Het gaat hierbij om economische activiteiten: is er een potentiële markt, dan is er al snel sprake van staatssteun. Dit geldt voor iedere onderneming. En ook voor stichtingen en verenigingen die economische activiteiten ondernemen, ook al hebben ze daarbij geen winstdoelstelling. Onder de 'overheid' vallen alle bestuursniveaus in het openbaar bestuur (rijk, provincies, gemeenten en waterschappen), maar ook bedrijven die in publiek eigendom zijn. Een voorbeeld van ongeoorloofde staatssteun is de financiering van een hotel want een hotel begeeft zich (ook) op de markt van internationaal toerisme en andere hotels kunnen daarmee worden benadeeld. Maar soms krijgt een hotel subsidie omdat een monument in stand wordt gehouden, dan zijn er weer regels (en plafonds) waarmee het hotel rechtmatig staatssteun mag ontvangen voor het in standhouden van cultureel erfgoed.

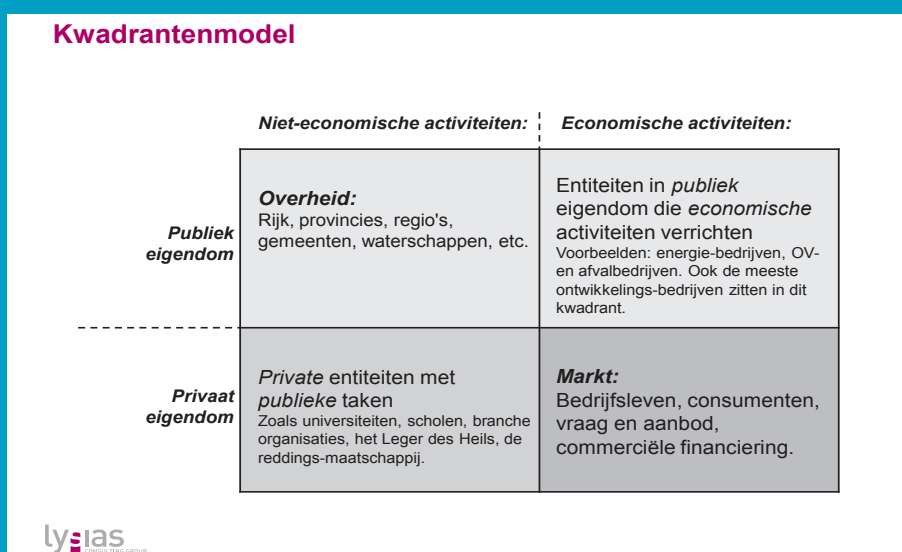
Wanneer meerdere overheden steun verlenen aan een gezamenlijk project/dienst, is het van belang dat zij ook op één lijn liggen bij het vaststellen welke werkzaamheden vallen onder staatssteun en welke niet. Ze moeten elkaar hierin niet tegenspreken want dat roept meteen vragen op bij de Europese Commissie wanneer er eventueel een onrechtmatige staatssteun klacht komt. De partij die steun krijgt, zal ook

wanneer er sprake is van economische en publieke activiteiten, een gescheiden boekhouding moeten voeren.

Criteria voor staatssteun

Er is sprake van staatssteun als er aan alle 4 de criteria uit het EU verdrag (art.107 lid 1) wordt voldaan.

Onderstaand kwadrantenmodel helpt bij het vaststellen of er sprake is van staatssteun:

Bron: Lysias Advies BV

Uitleg model: Tussen de kwadranten aan de linkerkant (niet-economische activiteiten) is geen sprake van staatssteun omdat geld wisselt tussen overheid en private partijen in activiteiten en taken van algemeen belang. Tussen de twee bovenste kwadranten (publiek eigendom) is transparantie zeer belangrijk. Overheden mogen ook economische activiteiten verrichten of bijvoorbeeld eigenaar zijn van bedrijven, als dit maar onder marktconforme condities plaatsvindt. Subsidiëren is geen marktconforme activiteit, investeren wel. Tussen de kwadranten onder (privaat eigendom) kan sprake zijn van staatssteun als private entiteiten met publieke middelen toch de markt op gaan. Als bijvoorbeeld universiteiten ruimtes gaan verhuren onder de marktprijs. Relaties tussen het kwadrant linksboven (overheid) naar rechtsonder (de markt) moeten normaliter onder de aanbestedingsregels vallen (dan is er alleen bij marktconforme transacties geen staatssteun). Zo niet, dan is het staatssteunrecht al snel van toepassing.

De steun:

1. wordt verleend door de overheid of met overheidsmiddelen bekostigd
2. is selectief (de maatregel is gericht op een bepaalde groep bedrijven, regio, etc. Een tender of aanbesteding is hierbij geen argument)
3. geeft een economisch voordeel (als de eerste twee criteria aan de orde zijn is er al snel sprake van een voordeel)
4. heeft een (potentieel) effect op de Europese handel

Rechtmatige staatssteun

In de EU bestaat een algemeen verbod op staatssteun. Om abnormale verschillen in de economische ontwikkeling binnen en tussen de lidstaten te verkleinen en onvolkomenheden van de vrije marktwerking te compenseren, zijn bepaalde steunmaatregelen geoorloofd. Verlening van rechtmatige staatssteun mag voor een aantal doelstellingen die vallen onder staatssteunkaders of de zogeheten groepsvrijstellingsverordeningen. Voorbeelden zijn:

- MKB
- Onderzoek, ontwikkeling en innovatie (vooral gericht op de technische sector)
- Opleiding
- Werkgelegenheid
- Regionale steun (bij achtergebleven gebieden, vnl Oost-Europa)
- Milieu

Recreatie en toerisme

De recreatie en toerisme sector kent geen aparte staatssteun regels, maar er zijn vaak MKB ondernemers betrokken die voor allerlei

activiteiten rechtmatige staatssteun mogen ontvangen. Door met een 'andere bril' te kijken en enige creativiteit kan steun onder de groepsvrijstellingsverordening vallen.

Een interessant voorbeeld waarbij geen sprake is van staatssteun, zijn de VVV's. Ze doen generiek werk maar stimuleren wel dat er mensen naar het gebied komen (selectiviteit). Belangrijk hier is dat de VVV's niet te nadrukkelijk economische activiteiten ontwikkelen. Het geven van steun aan een organisatie die zich richt op het ontwikkelen van kennis voor andere partijen komt wel in de gevarenzone, zeker wanneer deze partijen grote ondernemingen zijn. Kennis kost geld en het leveren van kennis is een voordeel. Het ontwikkelen van kennis moet normaliter door ondernemingen zelf gefinancierd worden.

Is het beter staatssteun te vermijden?

Overheden moeten vooral niet te bang zijn voor staatssteun en moeten leren een 'andere bril' op te zetten, om creatief te denken zodat ze rechtmatige staatssteun kunnen geven. Het is juist lovenswaardig als overheden rechtmatig staatssteun geven. Daarmee laten ze zien dat ze de economie doelgericht stimuleren. Het kunstmatig omzeilen van de staatssteunregels levert over het algemeen veel rechtsonzekerheid op voor alle betrokken partijen.

'De minimis' regeling

Voor de 'de minimis' steun geldt geen aanmeldingsplicht bij de Europese Commissie. Deze steun is relatief beperkt (€ 200.000 per 3 fiscale jaren per onderneming), heeft

geen invloed op de handel en bevat geen staatssteun. Toch is het beter deze steun uitsluitend als reserve optie in te zetten omdat de jurisprudentie rondom 'de minimis' toch wel zorgelijk is en de risico's aanzienlijk zijn. Horeca zit bijvoorbeeld vaak als partner-onderneming aan een biermerk gekoppeld (exclusieve leveringscontracten met prijsafspraken). Bierbrouwers ontvangen vaak al 'de minimis', waardoor horeca-ondernemers met een contract met de brouwer geen gebruik (meer) van de 'de minimis' regeling kunnen maken. Het is dan ook af te raden om regelingen op te starten die automatisch op 'de minimis' worden geschreven. Bij het verstrekken van 'de minimis' zijn ook een aantal verplichtingen van kracht. Zo moet de overheid o.a. de ontvanger informeren dat hij 'de minimis' ontvangt en is de overheid verantwoordelijk om de maximale steun te onderzoeken bij de ontvanger.

DAEB

Bij Diensten van Algemeen Economisch Belang (DAEB) gaat het om maatregelen voor het grote publiek (en dus niet een selecte groep) op de grens van markt en overheid, zoals afval, water,

elektriciteit en OV. DAEBs bevatten onder strenge voorwaarden geen staatssteun. Toch moeten overheden voorzichtig zijn omdat DAEBs aan vier belangrijke voorwaarden moeten voldoen die vaak moeilijk meetbaar zijn. DAEB remt bovendien ondernemerschap, want één van de criteria is dat alle bovenmatige winst teruggevoerd moet worden.

Onrechtmatige staatssteun

Vanuit Nederland bereiken veel klachten over onrechtmatige staatssteun de Europese Commissie. In 2010 kwam zelfs 1/3 van alle klachten uit Nederland. Bij onterechte of onrechtmatige staatssteun moet de eindgebruiker de steun, inclusief rente, zonder compensatie terugbetalen. Het financieel risico ligt dus vooral bij de ondernemer. Daarnaast kunnen ook politieke of bestuurlijke toezeggingen niet nagekomen worden, wat tot vervelende situaties kan leiden. Om dit soort ongewenste situaties te voorkomen is het van belang om u van te voren goed te verdiepen in staatssteunmaterie of om experts te consulteren.

Bron en meer informatie

- Melvin Könings, staatssteun expert bij Lysias Advies
www.lysiasgroup.com/expertises/staatssteun
melvinkoenings@lysiasgroup.com
- Europa decentraal, het kenniscentrum voor Europees recht en beleid voor decentrale overheden.
www.europadecentraal.nl/menu/113/Voorpagina.html
- STIRR, Kennisprogramma regionale beeldverhalen
www.recreatieenruimte.nl

Deze factsheet is opgesteld door STIRR in het kader van het Kennisprogramma regionale beeldverhalen. Dit is mogelijk gemaakt door het Ministerie van EL&I. September, 2011